

Bush tem una nova Cuba a **Veneçuela**

Els Estats Units diuen que estan 'amoïnats' per la política del president veneçolà, Hugo Chávez, però, després d'anys de deixar de banda tot el que passava a Llatinoamèrica, s'han adonat que la regió comença a caminar sola i que contrarestar diplomàticament el líder bolivarià és molt més difícil que no es pensaven.

Hugo Chávez és un dels presidents que aprofita els viatges a l'estranger per trobar altaveus a les seves paraules, les quals, pronunciades al seu país, troben molt menys ressò. El 5 de març, des de Nova Delhi, va assegurar que els Estats Units volien matar-lo. Dies més tard, el 9 de març, a París, va deixar clar que si feia una afirmació d'aquesta mena "és perquè sabem de què parlem" i va advertir Washington que si materialitzava el seu presumpte pla, el barril de petroli "superarà de llarg els 100 dòlars".

No sabem del cert si el departament d'estat vol eliminar físicament el president veneçolà, però sí que, des del referèndum de l'agost de l'any passat, a Washington estan força amoïnats per tot el que passa al país sud-americà. La victòria en la consulta ha reforçat Chávez fins a límits que ningú no s'esperava, ha desestructurat completament l'oposició i fins i tot ha conciliat el president amb els empresaris que van promoure descaradament el cop d'estat de l'11 d'abril del 2002, que va tenir Chávez 48 hores lluny del poder. I és que als Estats Units semblen haver-se adonat que expulsar del poder, o per la via democràtica o per la via militar, el líder del seu tercer proveïdor de petroli no els serà gens fàcil. I podríem dir que, a hores d'ara, el president veneçolà els està guanyant la partida de manera clara.

De fet, fins al març del 2002, les relacions entre Caracas i Washington, com ha dit Chávez, van estar marcades "per la normalitat", tot i que l'exmilitar, al Palau

de Miraflores des del 1999, començava a mostrar les seves cartes: oposició al pla Colòmbia de lluita contra el narcotràfic, admiració per Fidel Castro, etc. Després del cop d'estat, el líder bolivarià no va atacar directament els Estats Units de ser-hi al darrere. Però, amb el temps, i sobretot amb la vaga general que va tenir el país paralitzat durant 63 dies entre el desembre del 2002 i el febrer del 2003, el to de Chávez contra el seu homòleg George W. Bush ha anat creixent i des de la Casa Blanca, alhora, ja no s'estan de vincular l'exmilitar amb la guerrilla colombiana i qualsevol moviment d'aparència subversiva que hi hagi a Llatinoamèrica. Chávez, en certa manera, és per a Washington el nou Castro, que als anys seixanta i setanta va ajudar qualsevol grup filocomunista que hi hagués a la regió, com ell mateix ha reconegut. Però el veneçolà, a diferència del seu amic cubà, ho nega i fins i tot condemna les accions de la guerrilla de les Forces Armades Revolucionàries de Colòmbia (FARC).

El que és cert, tanmateix, és que el líder bolivarià entorpeix enormement la política llatinoamericana dels nord-americans, i esdevé un pol clar de retòrica antiimperialista i antiamericana en una zona del món que ha estat especialment castigada per Washington i amb uns ciutadans que són els habitants del món que pitjor percepció tenen dels Estats Units: cal recordar que el bolivianà Evo Morales era gairebé un desconegut al principi del 2003 i que va estar a punt de guanyar els comicis d'aquella primavera -va quedar un punt per darrere del defenestrat mesos

La relació entre el president veneçolà i Fidel Castro és estreta, com ho prova l'admiració que professa Chávez per la revolució cubana i la venda de petroli a l'Havana a preu preferencial.

Els Estats Units creuen que Hugo Chávez passarà armes a les FARC i que finança el bolivià Evo Morales

“Chávez és un problema perquè està emprant clarament els diners del petroli i la seva influència per introduir el seu estil conflictiu en la política d'altres països”. I advertia que se'ls està acabant la paciència. El diputat cristianodemòcrata veneçolà Ignacio Plana admet que el conflicte dialèctic entre Washington i Caracas és “una situació complicada”, ja que, malgrat els estirabots, Washington és el principal soci comercial del país.

Això no obstant, s'ha de remarcar que, segons els més prestigiosos politòlegs llatinoamericans consultats per aquest setmanari, la influència de Chávez a Amèrica Llatina és més aviat curta. I podríem dir que tenen més ressò les propostes d'altres líders de centreesquerra com el brasiler Luiz Inácio Lula da Silva o l'argentí Néstor Kirchner que no pas les del líder bolivarià. Així, el sociòleg xilè Tomás Moulián, precandidat a la presidència de la coalició que integra el Partit Comunista, afirma que Chávez “té trets de bonapartisme” i que, per tant, no és un model per a ell. “En política exterior és clarament d'esquerra, però en política interior no podríem dir el mateix”, manifesta. Al seu torn, el politòleg brasiler Ayrton Fausto també posa èmfasi en la limitació de la influència del president veneçolà, tot i que destaca el context de comunió que viu Amèrica Llatina, on Lula, Kirchner, l'uruguaià Tabaré Vázquez i el mateix Chávez estan assentant les bases d'una unió política i econòmica que fa 30 anys “era poesia”.

Una aliança que ha deixat Washington del tot descol·locat, amb una diplomàcia totalment abocada al Pròxim Orient des de l'11-S i que no ha estat capaç de per-

més tard Gonzalo Sánchez de Lozada, després que l'ambaixador dels Estats Units a La Paz advertís la població sobre un eventual triomf del líder indigenista. Tot això, a més, passa en un moment en què Bush aspira a convertir els llatinoamericans en socis comercials de primer nivell a través de l'Àrea de Libre Comerç de las Américas (ALCA), el període de negociacions de la qual acaba a final d'any.

El problema dels Estats Units és que ja no saben com combatre Chávez. Els mètodes clàssics els són inútils, ja que Veneçuela és un país prou important per a ells com per tirar endavant qualsevol idea de les d'abans. Matar el president veneçolà no seria més que un acte de bogeria, sobretot si tenim en compte que el petroli es troba per sobre dels 50 dòlars per barril i que el país sud-americà és el cinquè exportador mundial de cru. El bloqueig econòmic a l'estil cubà tampoc no és viable: si els clients nord-americans de Petròleos de Venezuela (PDVSA) deixessin de comprar cru veneçolà, Chávez podria explotar els contactes xinesos per desviar el car or negre a Àsia, tot i ser conscient que no és el mateix portar pe-

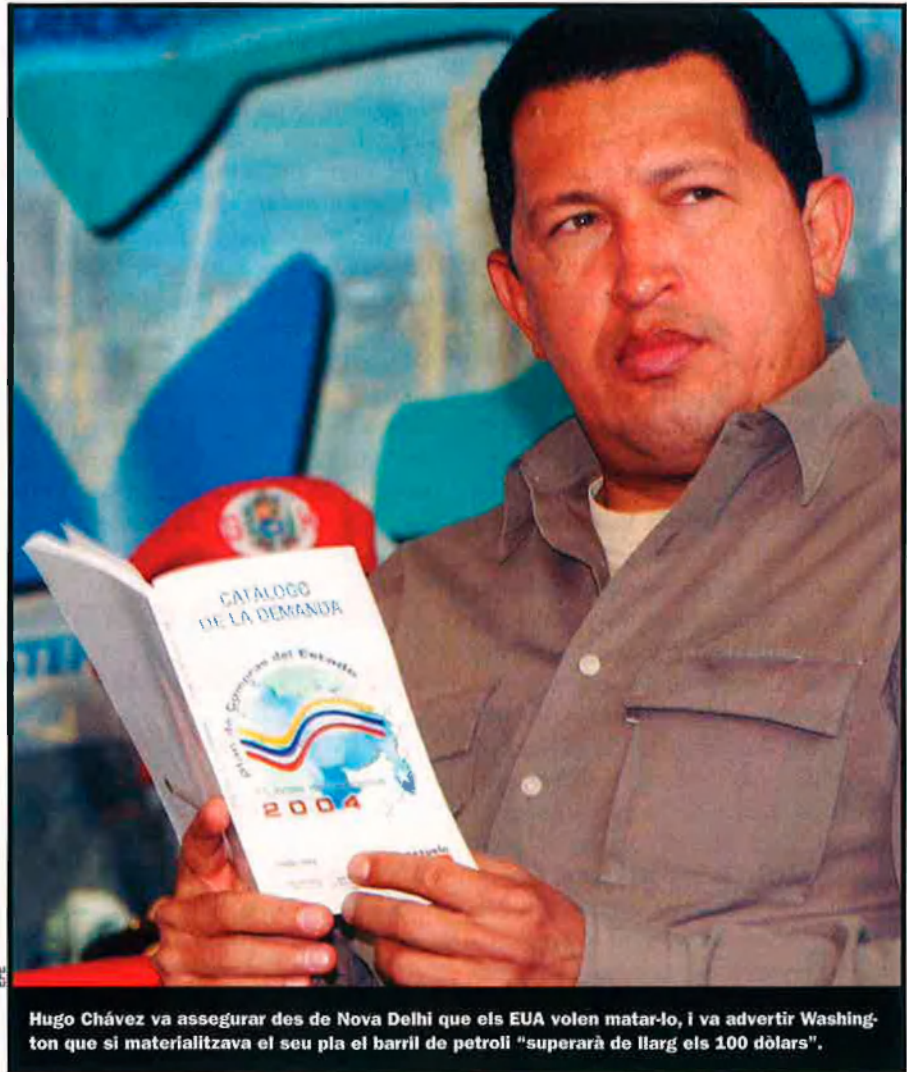
troli a a 5.000 quilòmetres en vaixell que haver de fer-ho a 20.000 quilòmetres de distància havent de travessar el canal de Panamà o construint un oleoducte al Pacífic a través de Colòmbia.

Davant d'aquest panorama advers, l'únic que queda a Washington, en un primer moment, és la retòrica. Per ara, els departaments d'Estat i de Defensa han instat a una política de “contenció” enfront dels seus suposats intents de “subvertir” els països llatinoamericans menys estables –Bolívia, sobretot: Washington pensa que Chávez finança Evo Morales–. També els amoïna que Veneçuela hagi decidit gastar uns 3.000 milions d'euros en canviar els vells fusells belgues del seu exèrcit per 100.000 nous Kalàixnikov, comprar deu helicòpters russos i adquirir patrulleres i avions de transport espanyols, perquè sospiten que part d'aquest armament pot anar a parar a mans de les FARC, com va fer el peruà Alberto Fujimori a mitjan dècada del 1990, o a altres grups considerats subversius del subcontinent americà. En una entrevista amb el diari *Financial Times*, Roger Pardo, assistent per a afers de l'hemisferi occidental del Pentàgon, assegurava que

cebre la construcció d'una alternativa llatinoamericana als problemes llatinoamericans. Ho deia fa uns dies el vicepresident veneçolà, José Vicente Rangel: "No tinc coneixement que els governs colombià, peruà, equatorià, brasiler, argentí, uruguaià o xilè estiguin preocupats. Tampoc que a Guaiana o a les illes del Carib estiguin preocupats. L'únic preocupat és Washington." Rangel es referia a les afirmacions de Pardo i a les del cap del Comando Sud dels EUA, el general Bantz Craddock, que va dir que les accions de Chávez no només amoinaven els Estats Units sinó també els "veïns" de Veneçuela. "Es preocupa la senyoreta Rice, el senyor Noriega [responsable dels afers llatinoamericans del departament d'Estat], el germà del president Bush [Jeb Bush, governador de Florida], el cap del Comando Sud, el portaveu de la Casa Blanca, fins i tot l'ànc Donald es preocupa. Però aquesta preocupació no té cap relació amb el que passa al país", va dir un irònic Rangel. De fet, l'assessor diplomàtic de Lula, Marco Aurélio Garcia, va considerar "un despropòsit d'un funcionari mal informat" les acusacions de Roger Pardo a Chávez de "subvertir" el país més febles de Llatinoamèrica. El brasiler va destacar, a més, el tarannà democràtic del president veneçolà, comprovat, segons ell, tant durant el referèndum de l'agost del 2004 com en les eleccions municipals posteriors.

Possiblement, Washington es preocupa més per les paraules que pels fets. I el president veneçolà ha après de Castro que una bona dialèctica és útil per mantenir-se en el poder, tot i que la Constitució bolivariana estableix que el cap d'estat només pot renovar el mandat una vegada, cosa que implica que Chávez, en el millor dels casos, podria restar a Miraflores fins al 2011. El líder bolivarià porta les regnes del debat i els Estats Units reaccionen a les seves proclames. L'última els ha tocat el voraviu. I potser l'escalada de declaracions creuades es deu al fet que s'han encès uns senyals d'alarma que ja estaven plens de floridura: Chávez s'ha declarat socialista.

El 25 de febrer, Chávez afirmà que el socialisme –"un nou socialisme que haurem d'inventar"– serà la base ideològica que sostindrà ara la revolució bolivaria-

Hugo Chávez va assegurar des de Nova Delhi que els EUA volen matar-lo, i va advertir Washington que si materialitzava el seu pla el barril de petroli "superarà de llarg els 100 dòlars".

na. Conegut per la seva indefinició, la proclama ha posat en alerta els Estats Units, que ja pensaven que havien extirpat el comunisme de Llatinoamèrica. Per al cristianodemòcrata Ignacio Plana, l'asseveració de Chávez és "seriosa", baldament reconèixer que "un dia es declara catòlic, i un altre, maoïsta". Un altre diputat, Pastor Heydra, del socialdemòcrata Acció Democràtica, diu que la idea de Chávez és "promoure una estatització progressiva de la banca, l'augment dels controls per a accedir als aliments, mantenir el control del canvi i aquest estat de terrorisme judicial i centralització de tots els poders".

Lluny de les experiències de la Unió Soviètica, Cuba o la Xina, el chavisme sosté que està preparant les bases d'un socialisme autòcton, que s'adaptarà a la realitat del país. El diputat bolivarià Wi-

lliam Lara ho explica: "El socialisme que volem és la superació positiva del que estableix la Constitució. El repte és posar-la en pràctica obertament. Com ella, es reconeix el dret a la propietat, així com totes les llibertats, però ara s'espera que totes tinguin un fi social." D'aquesta manera, es veu que el Govern chavista no té res de comunista, ja que ni preveu treure fora els bancs, ni estatitzar tota la producció, ni prohibir els partits polítics, que a Veneçuela, malgrat la crisi que travessa l'oposició, són ben vius i disposen de multitud de plataformes –la majoria dels mitjans de comunicació, per exemple–. Domingo Maza, director del Banco Central de Venezuela (BCV), deixa clar que "la simple paraula del president no ens converteix en socialistes. Una cosa és el que digui el president i una altra és allò plasmat en les institucions. El que ell diu

és una opinió: la Constitució no és de caire socialista, sinó social, que no és el mateix." I afegeix, taxatiu: "Aquest continua sent un país capitalista i ningú no ho nega." Amb dades a la mà, es pot veure que el sector privat representa el 70% del PIB veneçolà. Res més lluny d'un país socialista. Maza va fer aquestes declaracions a principi de març i continua en el càrrec. Dies més tard, el Govern manifestava la seva voluntat de col·laboració amb la fins fa poc patronal hostil.

Portes endins, la política econòmica de Chávez, com expressava el sociòleg xilè Tomás Moulián, no és d'extrema esquerra, sobretot si tenim en compte la dependència del petroli de Veneçuela i del poc que fa el president per diversificar l'economia. Lula, per exemple, ha llançat un pla per expropiar terres i ningú diu que sigui comunista, sinó que gairebé tothom lloa la seva voluntat d'eliminar un dels problemes que arrossega Amèrica Llatina des dels temps de la colònia: la concentració de la terra. El Govern veneçolà, en el marc de "la guerra contra el latifundi", va decidir expropiar unes 110.000 hectàrees i va atorgar el dret de permanència als camperols que s'hi han establert. A més, segons un informe oficial, la pobresa extrema ha baixat del 16,3% del 1990 al 7% del 2001, i en l'últim any i mig han estat alfabetitzades prop de dos milions de persones.

Caracas passa per un bon moment gràcies a l'alt preu del barril de petroli i que, a diferència dels seus veïns, té un deute extern mot baix –uns 20.000 milions de dòlars; el Brasil, per exemple, deu uns 240.000 milions de dòlars–, cosa que li dóna una gran independència d'actuació davant dels Estats Units. Es preveu que el país creixerà un 3,9% i al febrer el Govern va recaptar 912 milions de dòlars, un 30% més del previst, arran, en part, de l'agressiu pla contra l'evasió fiscal, un altre dels drames de la regió.

Però no tot són flors i violes. El Govern de Chávez no és autoritari: el president veneçolà no és un dictador com el seu admirat Fidel Castro. Tot i que la creixent manca de control sobre el seu govern per part d'una oposició feble i desacreditada pot tendir a l'autoritarisme. La Comissió Interamericana de Drets Humans (CIDH) ha advertit contra l'"endè-

mic problema dels jutges i fiscals provisionals a Veneçuela" i ha mostrat la seva preocupació "per la situació de risc i estigmatització de la qual són objecte els defensors dels drets humans a Veneçuela i pel clima d'hostilitat a què s'enfronten les organitzacions dedicades a la protecció i defensa dels drets humans". Alhora, l'oposició acusa el Govern d'haver donat el cop definitiu a la justícia amb la designació de magistrats oficialistes al Tribunal Suprem. I, paral·lelament, la Societat Interamericana de Premsa, condemna l'executiu de Chávez per pretendre "retallar les llibertats democràtiques, aniquilar la llibertat d'expressió i subvertir els principis d'independència i se-

Chávez ha afirmat que el socialisme –"un nou socialisme que haurem d'inventar"– serà la base ideològica de la revolució veneçolana

paració de poders." A més a més, Caracas acaba de llançar un pla que preveu la militarització de la societat a través de la creació d'un cos de reservistes, que integrarien 1,5 milions de civils, l'objectiu del qual és defensar "la sobirania i la grandesa" del país.

Al Govern dels Estats Units, això no li preocupa, almenys públicament. Tampoc li amoïna que Veneçuela no diversifiqui la seva economia i lligui els pobres a les ajudes de l'estat. Se sent incòmode amb algú que no poden enderrocar al seu gust com abans, que té petroli i no té deutes.

Cuba, membre del Mercosur? Hugo Chávez s'ha convertit en els últims anys en el principal ambaixador de Cuba a Amèrica Llatina. Sense ell, l'illa caribe-

nya estaria més enfonsada que mai: Veneçuela proveeix de milions de barrils de petroli l'Havana a preu preferencial a canvi de 5.000 metges i altres serveis. La relació entre Castro i Chávez és estreta i són freqüents les reunions bilaterals. Ara, amb una Amèrica Llatina dominada per governants de centreesquerra, menys hostils amb el dictador cubà que els polítics que els precedien, Chávez vol integrar totalment el país caribeny a la regió. Per això intenta que Cuba formi part d'algun dels blocs econòmic de Sud-amèrica, cosa que permetria l'illa sortir de l'estancament econòmic que pateix des de l'enfonsament de la Unió Soviètica. El grup més potent és el Mercado Común del Sur (Mercosur), format per l'Argentina, el Brasil, l'Uruguai i el Paraguai, i del qual són associats Xile i els països de la Comunidad Andina de Naciones (CAN, Veneçuela, Colòmbia, Perú, l'Equador i Bolívia). Segons diferents fonts, l'entrada de Cuba al Mercosur s'està tractant "al més alt nivell".

El ministre d'Exteriors cubà, Felipe Pérez Roque, no amaga les seves pretensions i així ho va dir a principi de març a Montevideo durant la presa de possessió del president Tabaré Vázquez, el primer gest del qual va ser restablir les relacions diplomàtiques amb l'illa. Cuba té el suport de Veneçuela i el nou cap de la diplomàcia uruguaiana, Reinaldo Gargano, s'ha mostrat obert a la sol·licitud cubana, feta fa tres anys, segons Pérez Roque.

El problema per a Cuba rau en la "clàusula democràtica" del Mercosur, que deixa clar que una dictadura no pot formar part del bloc. Gargano creu, però, que l'illa podria esdevenir-ne membre associat. Un fet que no agrada tothom, com, per exemple, al Govern xilè o al brasiler. A més, diferents fonts apunten que els actuals tractats i acords impedeixen l'accés de Cuba al Mercosur, fins i tot com a associat, per ser un país no democràtic.

Gargano no descarta que es pugui signar un acord de lliure comerç amb l'illa caribeny. Des de la Secretaria General del Mercosur, situada a Montevideo, diuen que això seria un primer pas. El segon és complir la "clàusula democràtica".

Andreu Gomila